

Janusz Feczko

Uniwersytet Pedagogiczny
im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie

Badanie jakości globalizacji 2009 – ekonomiczne i zarządcze problemy a agroturystyka

Nieuchronność globalizacji nakazuje konieczność badania jej więzi z polskim (tu konkretnie: świętokrzyskim) społeczeństwem, gospodarką, w tym i agroturystyką. Potrzeby, postawy, preferencje ekonomiczne, pojmowanie i realizacja zarządzania przez środowisko świętokrzyskiego regionu rzutują na dalszy rozwój agroturystyki. Kontynuowanie przez autora empirycznych badań prowadzonych od 2000 roku umożliwia refleksje odnośnie przemian zachodzących w czasie. W stosunku do badań wykonanych w 2008 r. zasadniczo nie zmieniły się główne uwarunkowania wewnętrzne w Polsce, jak też zagadnienia i problemy powiązane obustronnie z globalizacją (analizę tej sytuacji zawiera artykuł J. Feczko z 2009 roku)¹.

Przedstawione w tym materiale badania zostały wzbogacone o wątki odpowiedzialności i przeciwdziałania światowemu kryzysowi finansowemu, gospodarczemu oraz wewnętrznej patologii. Szczegółowe dane analityczne zawarte są w odrębnym opracowaniu².

Badana próba respondentów ziemi świętokrzyskiej i metody³

Do badań wyodrębniono reprezentatywną próbę empiryczną 280 osób, mieszkańców regionu świętokrzyskiego. Dobór próby nastąpił drogą doboru nielosowego – metodą doboru kwotowego. Jako główne kryteria doboru próby empirycznej wzięto pod uwagę: płeć, wiek, wykształcenie i miejsce zamieszkania (tab. 1)⁴.

Respondenci byli badani metodą wywiadu z użyciem zweryfikowanego kwestionariusza badawczego. Poszczególne zagadnienia zostały opisane różnorodnymi wariantami odpowiedzi, ocenionymi przez respondentów w skali od 0 do 5 punktów: 0 oznaczało brak występowania danego zjawiska (procesu), 2 to ocena niedostateczna, 3 – dostateczna, 4 – dobra i 5 – bardzo dobra. Badania główne zostały poprzedzone wywiadem próbnym, dzięki czemu stworzono użyty instrument badawczy.

¹ J. Feczko, *Badanie jakości globalizacji – ekonomiczne i zarządcze problemy a turystyka* [w]: *Rozwój turystyki w warunkach Unii Europejskiej*, Kielce 2009, WSEiP, s. 41–55.

² J. Feczko, *Wyniki badań jakości globalizacji*, Kraków 2009, TEDTHiG, s. 9.

³ J. Feczko, *Integracja europejska – przeszłość i przyszłość*, „Badania Naukowe” 2001, z. 2, s. 57–69.

⁴ J. Feczko, *Globalization and integration in the context of marketing*, „Acta Oeconomica”, Univ. Banská Bystrica 2002, nr 11, s. 1–5; J. Feczko, *Jakość integracji Polski z Unią Europejską: badania, postawy i preferencje obywateli*, „Badania Naukowe” 2002 z. 3, s. 67–80; J. Feczko, *Jakość postaw, potrzeb i preferencji w zakresie globalizacji a zarządzanie*, „Badania Naukowe” 2003, vol. 9, z. 1, s. 71–88; J. Feczko, B. Janik, *Jakość integracji Polski z Unią Europejską: Badania postaw, potrzeb i preferencji społeczno-gospodarczych a zarządzanie*, „Badania Naukowe” 2003, vol. 10, z. 2, s. 89–115; J. Feczko, B. Janik, *Badania jakości globalizacji – region a zarządzanie*, „Badania Naukowe” 2003, vol. 11, z. 3, s. 19–43.

Tab. 1. Charakterystyka respondentów

Płeć	kobiety	51,4%
	mężczyźni	48,6%
Wykształcenie	podstawowe	31%
	zasadnicze zawodowe	24%
	policealne i średnie	32%
	wyższe	12%
Miejsce zamieszkania	wieś	54,1%
	małe miasto	8,8%
	miasto powiatowe	20,9%
	miasto wojewódzkie	16,2%
Wiek	18–25	19%
	26–35	15,3%
	36–45	12,5%
	46–55	14,5%
	56–65	12,2%
	66 i więcej	26,5%

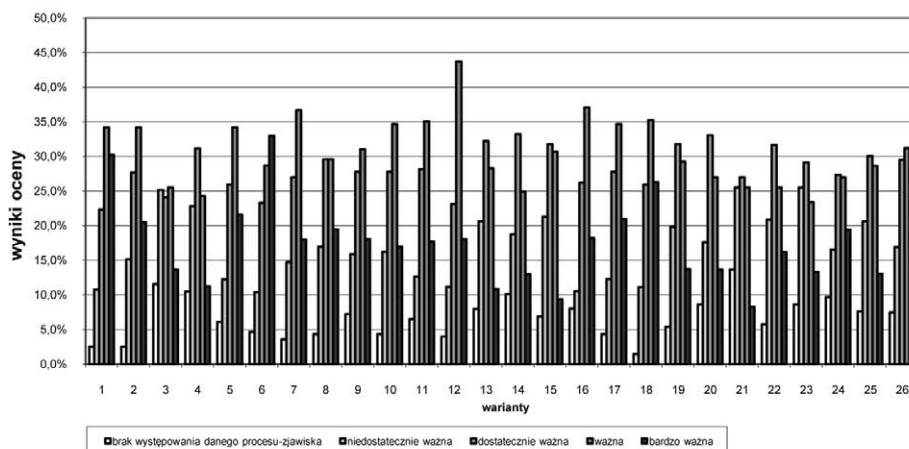
Źródło: badania własne.

Potrzeby, postawy, preferencje ekonomiczne i zarządcze

Istota globalizacji najczęściej była kojarzona ze swobodnym przepływem informacji i technologii (oceny bardzo dobre i dobre – łącznie 61,7%) (ryc. 1). Podkreślano ważność działania na wspólnych rynkach i podejmowanie pracy w innych krajach. W najmniejszym zakresie utożsamiano globalizację z pogłębianiem nierówności (oceny 0 i 2 – łącznie 39,2%), czynieniem bogatych bogatszymi, a biednych – biedniejszymi, a także uzależnieniem się krajów od siebie. Silnie podkreślano, że w wyniku globalizacji rozwinię się turystyka i pobyty agroturystyczne (oceny 5 i 4 – łącznie 46,1%). Otrzymane dane dowodzą jednoznacznego kojarzenia rozwoju turystyki z globalizacją. Zasadnicza jest kwestia uwarunkowania edukacji społeczeństwa w celu pełnego rozumienia mechanizmów ekonomicznych, w tym efektu skali ekonomicznej.

Jako główne cechy globalizacji wskazano swobodny transfer technologii i informacji (oceny 5 i 4 – łącznie 58,4%) (ryc. 2). Również zwrócono uwagę na łatwość zakupu produktów w skali światowej i szybki postęp naukowo-techniczny. W najmniejszym zakresie doceniono gospodarkę opartą na wiedzy (oceny 0 i 2 – łącznie 20,8%), jako mało istotne określano możliwość upadku małych gospodarstw rolnych oraz respektowanie praw własności podmiotów działających poza granicami państwa. Ponad 62% badanych było przekonanych (oceny 5 i 4 łącznie), że cechą globalizacji jest rozwój gospodarstw agroturystycznych. Wypowiedzi badanych świadczą o kontynuacji niewiary w wiedzę jako podstawę gospodarek. Podtrzymywanie – niekiedy bezzasadne – nieekonomicznych gospodarstw rolnych odzwierciedliło się przekonaniem o stabilności także małych gospodarstw.

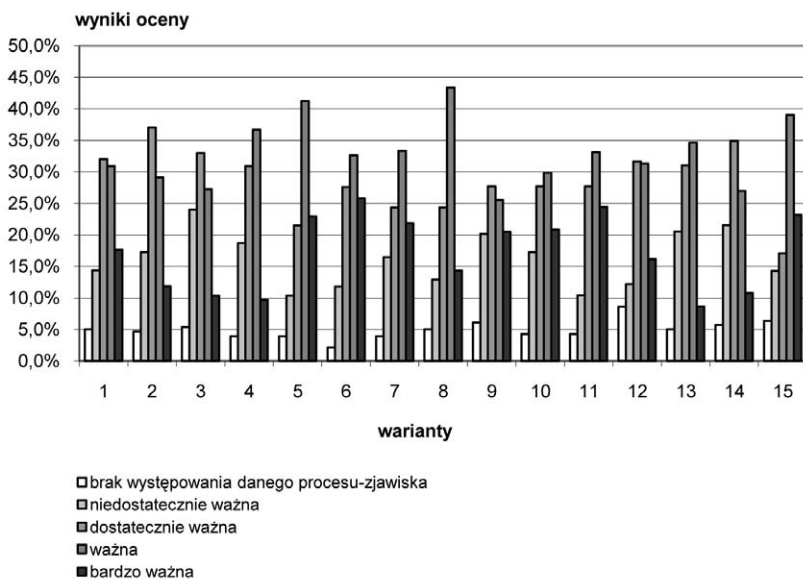
Ryc. 1. Istota globalizacji

1. Wspólne działanie na wspólnych rynkach.
2. Rozwój przedsiębiorstw o światowej skali działania.
3. Czynienie bogatych bogatszymi, a biednych – biedniejszymi.
4. Jednolite zapotrzebowanie klientów na produkty na świecie.
5. Wspólny rozwój edukacji.
6. Swobodny przepływ informacji i technologii.
7. Ujednolicenie standardów, produktów, działalności.
8. Współpraca w wytwarzaniu i sprzedaży produktów.
9. Zanik barier handlowych.
10. Łatwość dostępu do surowców.
11. Powiększanie konkurencyjności.
12. Rozprzestrzenianie się gospodarki rynkowej.
13. Nowy typ specjalizacji.
14. Uzależnianie się krajów od siebie.
15. Nowe sfery i przejawy konkurencji.
16. Swobodny przepływ finansów.
17. Swobodny przepływ towarów i usług.
18. Podejmowanie pracy w innych krajach.
19. Szybsze bogacenie się ludzi.
20. Rozprzestrzenianie się demokracji.
21. Pogłębianie nierówności.
22. Przenoszenie produkcji do krajów (gospodarek) taniej pracy.
23. Najważniejsze, aby ludziom było dobrze.
24. Najważniejsze to dać ludziom wolność.
25. Globalizacja spowodowała obecny kryzys finansowy, gospodarczy.
26. Rozwój turystyki, przebywanie w gospodarstwach agroturystycznych.

Źródło: badania własne.

Ryc. 2. Główne cechy globalizacji

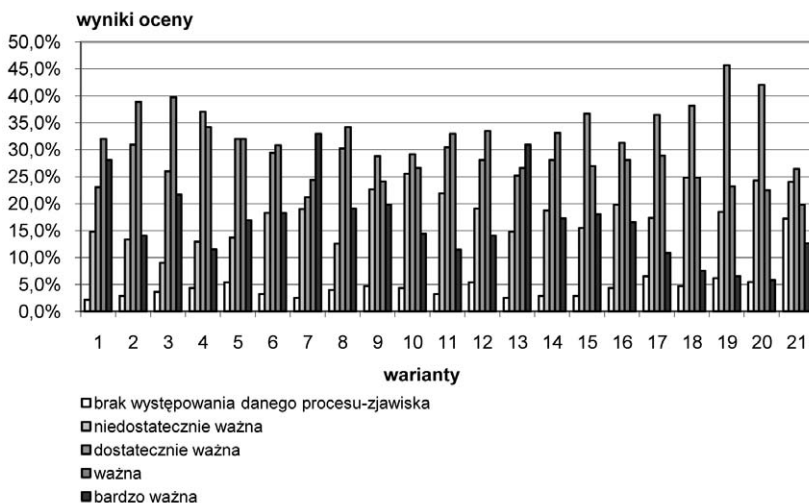
1. Nieuchronność.
2. Ciągłość i procesy nie mające określonej daty zakończenia.
3. Nieprzymusowość.
4. Powszechność jako proces narastający.
5. Szybki postęp naukowo-techniczny.
6. Swobodny transfer technologii i informacji.
7. Tworzenie jednolitego rynku światowego.
8. Rosnące więzi między przedsiębiorstwami, organizacjami.
9. Upadek małych gospodarstw rolnych.
10. Dążenie do jednakowego poziomu edukacji.
11. Łatwość zakupu produktów w skali światowej.
12. Gospodarka oparta na wiedzy.
13. Unifikacja wzorów konsumpcji i stylów życia.
14. Respektowanie praw własności podmiotów działających poza granicami państwa.
15. Rozwój gospodarstw agroturystycznych.

Źródło: badania własne.

Największe różnice między najbardziej rozwiniętymi krajami UE a Polską występowały w zakresie wysokości wynagrodzeń (oceny 5 i 4 – łącznie 57,4%), w zbyt rozwiniętej biurokracji i wielkości bezrobocia (ryc. 3). Najmniejsze różnice dotyczyły braku reprezentacji Polski wśród transnarodowych korporacji (oceny 0 i 2 – łącznie 23,8%), kwalifikacji kadr oraz dostępu uczniów/studentów do pomocy dydaktycznych i naukowych. Zasoby rodzimych gospodarstw agroturystycznych (materialne, ludzkie, finansowe, informacyjne) 41,2% badanych określiło jako nie różniące się lub różniące w bardzo nikłym zakresie. Dyskusyjną jest kwestia udziału Polski w transnarodowych korporacjach, co unaocznia skupienie się respondentów na

problemach mikroskali, ich gospodarstw domowych i miejsc pracy. Wbrew specjalistycznym opiniom wysoko oceniono zasoby rodzimych gospodarstw agroturystycznych.

Ryc. 3. Największe różnice między najbardziej rozwiniętymi krajami Unii Europejskiej a Polską

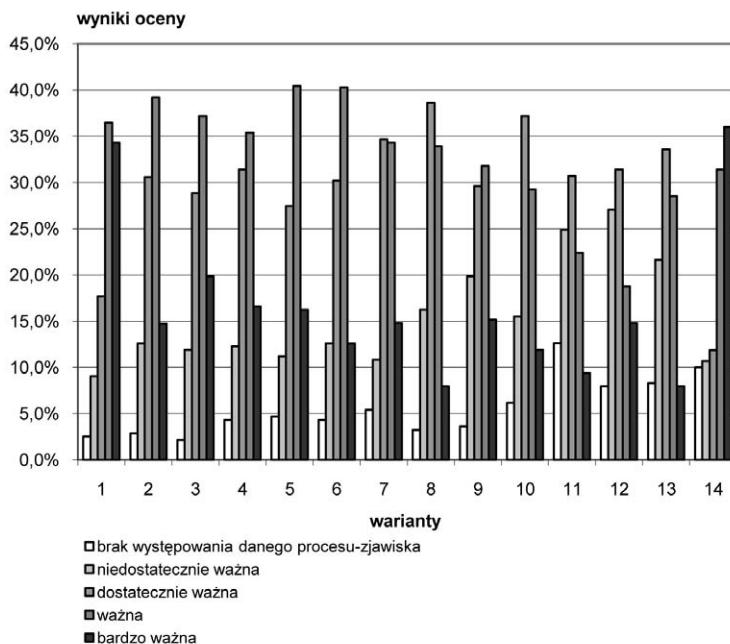

1. Wielkość bezrobocia.
2. Jakość produktów i usług.
3. Rozwój ekonomiczny.
4. Konkurencyjność polskich produktów/działalności.
5. Poziom kwalifikacji pracowników.
6. Finansowanie projektów badawczych i wdrożeniowych.
7. Wysokość wynagrodzeń.
8. Poziom rozwoju techniki i technologii.
9. Brak pomocy ze strony polskiego rządu.
10. Brak ukierunkowania rolników na jeden typ produkcji.
11. Poziom edukacji.
12. Dostęp uczniów/studentów do pomocy dydaktycznych, naukowych.
13. Zbyt rozwinięta biurokracja.
14. Słaby system prawny (sądy, administracja).
15. Poziom infrastruktury.
16. Postkomunistyczna mentalność.
17. Brak reprezentacji ze strony Polski wśród transnarodowych korporacji.
18. Polityka rządu, instytucji państwowych, w tym też regionalnych, powoduje rozwój społeczeństwa i utrzymywanie go w dobrym stanie.
19. Polityka rządu, instytucji państwowych, w tym też regionalnych, powoduje rozwój gospodarki rynkowej.
20. Polityka rządu, innych państwowych instytucji, w tym też regionalnych, powoduje zwiększenie udziału państwa w gospodarce rynkowej.
21. Zasoby gospodarstw agroturystycznych.

Źródło: badania własne.

Do głównych korzyści związanych z globalizacją zaliczono możliwość działania na rynkach zagranicznych (oceny 5 i 4 – łącznie 70,8%) (ryc. 4). Podkreślano również dogodność zakupu produktów oraz korzystanie z doświadczeń najlepszych światowych przedsiębiorstw i organizacji. Najniższe oceny otrzymały kwestie: hamowania złych zmian klimatycznych (oceny 0 i 2 – łącznie 37,5%), rozwiązywania braków surowców i wody oraz pomniejszania skrajnej nędzy. 67,4% badanych (oceny 5 i 4 łącznie) wskazało jako widoczną korzyść wzrost efektywności gospodarstw agroturystycznych. Powyższe dane dowodzą pogłębienia się świadomości ekologicznej, celowości korzystania z najlepszych rozwiązań i myślenia makroekonomicznego. Globalizacja jednoznacznie jest określana przez większość respondentów jako wymuszająca wzrost efektywności gospodarstw agroturystycznych.

Ryc. 4. Główne korzyści związane z globalizacją

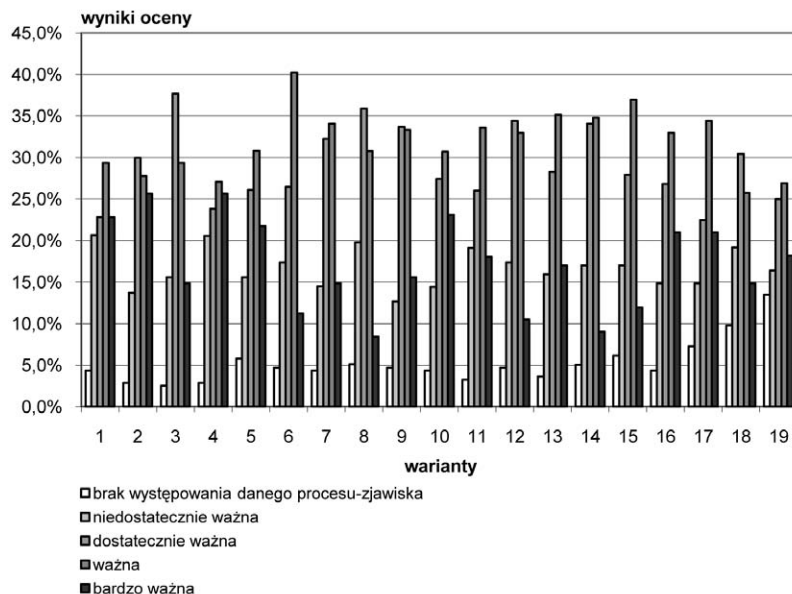

1. Możliwość działania na rynkach zagranicznych.
2. Wzrost konkurencyjności produktów/działalności.
3. Dogodność zakupu produktów.
4. Większy dopływ kapitału.
5. Korzystanie z doświadczeń najlepszych światowych przedsiębiorstw/organizacji.
6. Modernizacja polskiej gospodarki.
7. Dostosowanie produkcji do potrzeb nabywcy.
8. Wzrost kapitału intelektualnego.
9. Likwidowanie różnic rozwojowych i cywilizacyjnych.
10. Zmiany jakościowe w przedsiębiorstwach/organizacjach.
11. Hamowanie złych zmian klimatycznych.
12. Pomniejszanie skrajnej nędzy.
13. Rozwiązuje się braki surowców i wody.
14. Wzrost efektywności gospodarstw agroturystycznych.

Źródło: badania własne.

Zwycięstwo największych światowych przedsiębiorstw zostało podane jako największy negatywny skutek i mankament związany z globalizacją (oceny 5 i 4 – łącznie 53,4%) (ryc. 5).

Ryc. 5. Negatywne skutki i mankamenty związane z globalizacją

1. Wzrost bezrobocia.
2. Zwycięstwo największych światowych przedsiębiorstw.
3. Pogłębianie strat ekonomicznych.
4. Wykup ziemi przez cudzoziemców.
5. Zanik wartości i tradycji rodzinnych.
6. Podporządkowanie prawa narodowego interesom globalnych korporacji.
7. Wzrost kosztów certyfikacji, standaryzacji i licencjonowania.
8. Transfer nieekonomicznych technologii do Polski.
9. Większe uzależnienie administracji krajowej od instytucji światowych.
10. Zwiększenie przepaści pomiędzy bogatymi a biednymi.
11. Międzynarodowa przestępczość.
12. Kryzys idei suwerennego państwa.
13. Dominacja amerykańskiego, zachodniego stylu życia.
14. Wyobcowanie finansów z gospodarki.
15. Manipulowanie potrzebami konsumenta.
16. Kryzys finansowy.
17. Kryzys gospodarczy.
18. Potrzebny jest autentyczny sprzeciw – ruch społeczny przeciwko negatywnym skutkom globalizacji, nadmiernemu urynkowaniu gospodarki.
19. Zanik lokalnego dziedzictwa kulturowego turystyki wiejskiej.

Źródło: badania własne.

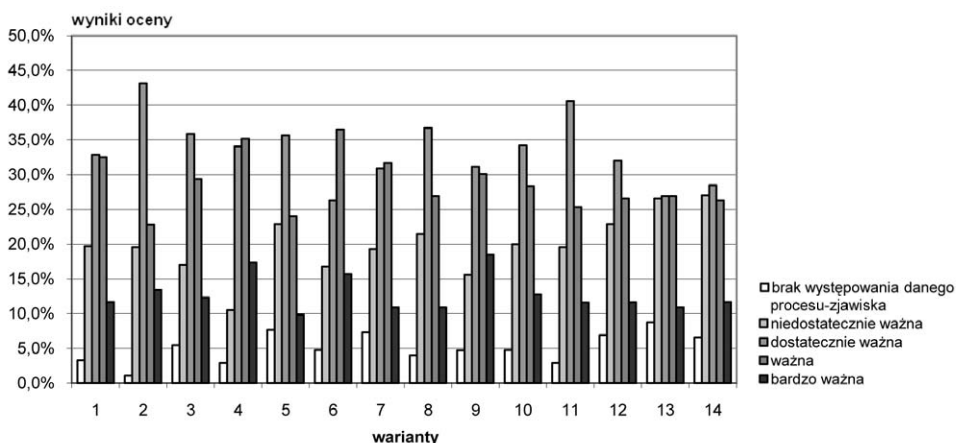
Podtrzymywane były obawy dotyczące wykupu ziemi przez cudzoziemców, powiększenia przepaści pomiędzy bogatymi a biednymi. Respondenci nie dostrzegali zagrożeń związanych z brakiem potrzeby autentycznego sprzeciwu – ruchu społecznego przeciwko negatywnym skutkom globalizacji, nadmiernemu urynkowaniu gospodarki (oceny 0 i 2 – łącznie 29%). Nie obserwowali oni kryzysu gospodarczego wokół siebie (badania wykonano w okresie luty/marzec 2009 r.) ani też manipulowania potrzebami konsumenta. Wydatnie ujawniły się obawy dotyczące zaniku lokalnego dziedzictwa kulturowego turystyki wiejskiej (oceny 5 i 4 – łącznie 54,9%). Wypowiedzi badanych osób dowodzą potępienia niekiedy drapieżnie i nieetycznie działających dużych światowych przedsiębiorstw. Współprzyczyniło się to do kryzysu finansowego i politycznego. Symboliczne przywiązanie do ojczystej ziemi nie zostało jeszcze zastąpione poczuciem wspólnoty europejskiej lub wspólnoty świata. Zagrożenia co do dziedzictwa kulturowego na rzecz turystyki wiejskiej wymuszają określenie tych części dziedzictwa, które muszą być chronione, i konsekwentną tego realizację.

Najważniejszymi skutkami wyłączenia Polski z globalizacji byłyby trudności w uzyskaniu kredytów zagranicznych (oceny 5 i 4 – łącznie 48,6%) (ryc. 6). Również istotnym skutkiem byłby rozwój polskiej produkcji oraz zachowanie tożsamości narodowej. Z kolei jako mało waż ne skutki określano pogorszenie jakościowe produktów (oceny 0 i 2 – łącznie 33,2%), ogólne obniżenie poziomu edukacji i mniejszy dostęp do informacji. 33,2% mieszkańców jest przekonanych (oceny 5 i 4), że brak globalizacji niekorzystnie wpłynie na rozwój turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki. Badani byli przekonani, że w dłuższej perspektywie będzie zanikać tożsamość narodowa i produkcja specyficznie polska na rzecz uniwersalizacji wartości, stylów i poziomu życia. Konsekwencją tego jest postulat wyodrębnienia wąskiej grupy unikalnych produktów turystycznych i gastronomicznych poprzez celowe zarządzanie marketingowe i zapełnianie niszy rynkowych.

Intensyfikacja udziału Polski w globalizacji wymagała zdaniem badanych pomniejszenia marnotrawstwa, korupcji, złych wydatków rządu i poprawy zarządzania (oceny 5 i 4 – łącznie 63,9%) (ryc. 7). Oczekiwano również większych wysiłków co do pomniejszenia bezrobocia i inflacji, zwiększenia dochodu narodowego, rozwinięcia współpracy polskich przedsiębiorstw i organizacji z zagranicznymi firmami. Nikła liczba osób brała udział w realizacji programów unijnych, takich jak Narodowy Plan Rozwoju oraz Fundusz Spójności (oceny 0 i 2 – łącznie), co przeczy oficjalnym statystykom. Spójne z tym są określenia nieznamości przykładów realnego wspomoczenia firm, przedsiębiorstw, gmin i regionów w ramach programów unijnych. Nawet całkowicie pozytywnie zweryfikowane części realizacji programów unijnych nie są powszechnie znane. 62,8% badanych osób jest przekonanych (oceny 5 i 4 – łącznie), że pilnym zadaniem jest podwyższenie konkurencyjności gospodarstw agroturystycznych. Wymaga to ukierunkowania optymalizacji wsparcia instytucjonalnego oraz kreatywnej działalności sektorów tych gospodarstw.

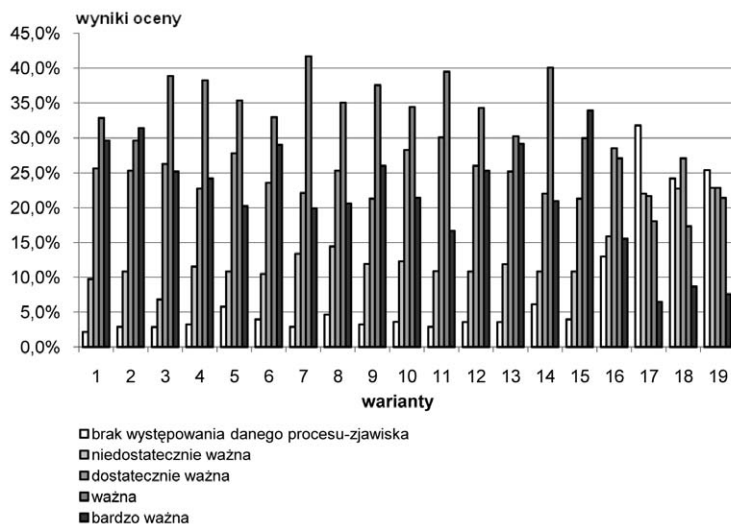
Ryc. 6. Jakie byłyby skutki włączenia Polski do procesu globalizacji?

1. Większa niezależność polskich przedsiębiorstw/organizacji.
2. Polska stanie się biedniejszym krajem.
3. Większa izolacja gospodarki od świata.
4. Rozwój polskiej produkcji.
5. Ogólne obniżenie poziomu edukacji.
6. Zachowanie tożsamości narodowej.
7. Mniejszy dostęp do informacji.
8. Brak możliwości ulepszania technologii.
9. Trudności w uzyskaniu kredytów zagranicznych.
10. Niedopasowanie do norm światowych.
11. Niepoddanie rolnictwa wymogom mechanizmu cen światowych.
12. Zapóźnienie w dziedzinie ochrony środowiska.
13. Pogorszenie jakościowe produktów przy jednoczesnym wzroście ich cen.
14. Wyższe podatki.

Źródło: badania własne.

Ryc. 7. Jakie przedsięwzięcia należy realizować w celu intensyfikacji udziału Polski w globalizacji?

1. Rozwinięcie współpracy polskich przedsiębiorstw/organizacji z zagranicznymi.
2. Pomniejszenie bezrobocia i inflacji, zwiększenie dochodu narodowego.
3. Poprawienie stanu edukacji.
4. Tworzenie nowoczesnych gospodarstw rolnych.
5. Zmiana polityki rządu na sprzyjającą dla rolników.
6. Podejmowanie pracy za granicami Polski/odbywanie międzynarodowych praktyk, staży itp.
7. Powiększanie konkurencyjności polskiej gospodarki.
8. Tworzenie dużych przedsiębiorstw.
9. Usprawnianie przepływu informacji.
10. Rozwijanie globalnej współpracy administracji poszczególnych państw.
11. Zwiększenie jakości zmian zachodzących w przedsiębiorstwach, organizacjach i administracji.
12. Dążenie do osiągnięcia członkostwa w UE na zasadzie partnerstwa.
13. Wzrost kwalifikacji pracowników i umiejętności życiowych mieszkańców.
14. Powiększanie wydajności pracy.
15. Pomniejszenie marnotrawstwa, korupcji, złych wydatków rządu, poprawa zarządzania.
16. Słyszałem/-am o programach unijnych: Narodowy Plan Rozwoju, Fundusz Spójności, Narodowa Strategia Spójności.
17. Brałem/-am udział w realizacji programów wymienionych powyżej.
18. Znam konkretne przykłady, że programy wymienione w pkt. 16 pomogły rozwojowi gminy, regionu, społeczeństwa.
19. Znam konkretne przykłady, że programy wymienione w pkt. 16 pomogły przedsiębiorstwom, przedsiębiorcom.

Źródło: badania własne.

Literatura

1. J. Feczko, *Badanie jakości globalizacji – ekonomiczne i zarządcze problemy a turystyka* [w:] *Rozwój turystyki w warunkach Unii Europejskiej*, WSEiP Kielce 2009.
2. J. Feczko, *Globalization and integration in the context of marketing*, „Acta Oeconomica”, Univ. Banská Bystrica 2002, nr 11.
3. J. Feczko, *Integracja europejska – przeszłość i przyszłość*, „Badania Naukowe” 2001, z. 2.
4. J. Feczko, *Jakość integracji Polski z Unią Europejską: badania, postaw i preferencji obywateli*, „Badania Naukowe” 2002, z. 3.
5. J. Feczko, *Jakość postaw, potrzeb i preferencji w zakresie globalizacji a zarządzanie*, „Badania Naukowe” 2003, vol. 9, 1.
6. J. Feczko, *Wyniki badań jakości globalizacji*, maszynopis, TEDTHiG, Kraków 2009.
7. J. Feczko, B. Janik, *Badania jakości globalizacji – region a zarządzanie*, „Badania Naukowe” 2003, vol. 11, 3.
8. J. Feczko, B. Janik, *Jakość integracji Polski z Unią Europejską: badania postaw, potrzeb i preferencji społeczno-gospodarczych a zarządzanie*, „Badania Naukowe” 2003, vol. 10, 2.

Globalization Quality Research 2009 – Management and Economic Issues versus Agrotourism

Socio-economic management describes research on quality as its factor and its outcome. The quality of globalization is analyzed as a set of differences between expectations concerning globalization expressed by needs, attitudes and preferences. This is very important in agritourism farms activity and the development, to come.

The research of economic, management aspects of świętokrzyski region is the base for the agritourism growth.